

Ədalətsizlikdən yorulan bərəkət sahibi - Sübhi Bərəkət

Nəsiboğlu, Sevindik

*Həqiqət Tarixi Araşdırmalar
İctimai Birliyinin
Gənc İstedad fəxri diplomçusu.*

Sübhi Bərəkət

Sübhi bəyin nənəsi Xədicə Xalidə Bərəkətin vəfat etməsinin elanı.

Biz hər an bir ədalətsizliyin şahidi oluruq. Dünyada artıq belədir. Əvvəl min dörd min bir dərman var idisə, indi min bir dörd, min dərman var. Min birinci dörd, o da dərmanı olmayan dörd isə Suriya dərvidir. Mən 6 yaşında olarkən "Yenə də bir olaq" adlı kiçik məqaləmdə Suriyanın halını qeyd etmişdim. Orada ədalətsizliyin olduğunu, insanların qırılmasına gözlərin yumulduğundan bəhs etmişdim. Həqiqətən də, belədir. Uşaq diplomatiyası deyərək bir söz vardır artıq. Mən də belə düşünürəm ki, əziyyət çəkən kiçik dövlətlər böyük dövlətlərdən kömək istəyir, lakin, böyük dövlətlər onların halını elə edir ki, insanlar əvvəlki vaxtlarına min şükür edirdilər. Yəni, insanlar ədalətsizlərdən ədalət gözləyərkən, min bir ədalətsizlik görürlər. Ədalətsizlikdən usanırlar. Həmin insanlardan biri də, təəssüf ki, belə usandığına görə dövlətlər tərəfindən təqib olunan, ədalətsizliyə dözə bilmədiyinə görə infarkt olub vəfat edən Sübhi Bərəkətdir.

Sübhi Bərəkət kimdir?

Sübhi Bərəkətin çox maraqlı vəzifəsi var idi. Mən bu vəzifənin ilk dəfə ona verilməsi məlumatını eşidərkən çox heyrtləndim. Və dedim ki, əvvəlki Suriyası, indinin Suriyasından daha şükür-lüdür.

Sübhi Bərəkət türk əsilli suriyalı idi. Türkiyədə Sübhi Bərəkət, Suriyada Sübhi Bərəkət əl-Xalidi kimi tanınırdı. İnanmayacaqsınız, amma, vaxtilə, daha dəqiq desək, 29 iyun 1922-20 dekabr 1925-ci illərdə Suriyanın ilk Prezidenti olmuşdu. Bununla da, belə məlumat ortaya çıxır ki, Suriyanın ilk Prezidenti türk əsilli Sübhi Bərəkət olub!

Sübhi Bərəkət 1889-cu ildə Antakya'da yaşayan türk ailədə anadan olmuşdu. Sübh çağında anadan olduğu üçün atası Xalid ona Sübhi adını vermişdi. Xalid kasıb bir adam idi. Özü güclə oxumuşdu, Sübhini oxutmaqda çətinlik çəkəcəkdi. Sübhi elə uşaq vaxtlarından dünyanın ədalətsizliyinin şahidi olmuşdu. İnsanlar iqtisadi cəhətdən təbəqələrə ayrılırdı, bu, ədalətsizlik idi, heç olmasa, bu ədalətsizliyin düzəldilməsi üçün zənginlər kasıblara kömək etməliydi. Lakin, zənginlər heç pullarına güclə toxunurdular. Zənginlər kömək edə bilməzdi, ancaq, dövlət kömək edə bilirdi. Dövlətin dəstəyi ilə Sübhi orta və ali

məktəblərdə çox əla təhsil alır. Diplomatiyanı oxuyub. Çünki, ədalət istəyirdi. Ədalət var idisə də, onu saxlamaq istəyirdi. Ədalətsizlik çox idi, o, ədaləti bərpa etmək üçün çalışırdı. Uşaq-lıqda çox əziyyət çəkmişdi. Qu tükündən hazırlanan yataqlarda yatmamış, ilan dərisindən məktəb çantası yox idi, atasının cibxərcliyi onun gözünü döndərməmişdi. O, həmişə belə insanlar tərəfindən ədalətsizliyə məruz qalmışdı. Şəkilində də göründüyü kimi, həmişə sifətdə təbəssüm yaratmaq istəmişdi. Çünki, ailəsinin xoşbəxtliyi ancaq onun yalançı da olsa, bir gülümsəməsindən sonra başlayardı. Ədalətsizlik Sübhinin gülüşünə də təsir etmişdi. O, ancaq yalançı gülümsəmələrlə özünü aldadırdı. Gülmədiyinə istehzayla gülürdü, özünü aldatdığına görə ağlayırdı.

Məktəbində də ona ədalətsizlik edirdilər. Onun üzünə, saç düzümünə, cibində pulunun, çiyində çantasının belə olmamasına gülürdülər. Lakin, bir şeyi bilmirdilər; bu adam prezident olsa onlar nə edəcəkdilər? Onun başına dönüb, ayağının altında öləcəkdi, yoxsa, onun başına dönüb, ayaqaltında öldürəcəkdilər? O vaxtın çərxi-dövrünü və mənim məqaləmin sonu bu sualın cavabını verəcək. Mütləq verəcək.

Sübhi və ailəsi ana yurdları Türkiyədən köçüb ata yurdları Suriyaya gəldilər. Sübhi nə qədər ədalətsiz mühit olsa da, yatdığı yataqdan, oxuduğu məktəbdən, ayaq basdığı evdən ötrü darıxırdı. Antakya ona, o da Antakyağa alışmışdı. Az çox alışmışdı. Lakin, Sübhi olan-keçənləri unutmaya çalışırdı. Nə qədər yadına düşsə də... Suriyada yeni bir həyata başlamaq istəyirdi. Oraya ədalət paylamaq istəyirdi. Yağışdan çıxıb yağmura düşən Sübhüyə ən ağır itki də burada baş verdi. Onun atası ərəb quldurlar tərəfindən öldürüldü. Bu da bir ədalətsizlik... Bu ədalətsizliyin yanında hər şey heç nə idi. Bu ədalətsizlik Sübhüyə bəs edərki ki, dünyanın ədalətinin dünyasını dəyişdiyini tam anlasın. Anladıqdan sonra o, atasının qəbri üstündə fəryad ilə hayqırırdı:

"Sənin qanın yerdə qalmayacaq, ATA! Bu dünyanın ədalətini... Yenidən Yaradacağam! Yenidən! ATA!"

Sübhi bu ağır itkidən bir müddət sonra siyasətə qədəm qoydu. Siyasətdə o, elə-belə işdə işləmədi. Qovulacağı düşünürdü ki, 1920-ci ildə ən yaxın dostu İbrahim Hənanonun ən böyük ədalətsizliklərə qarşı ən böyük üsyanı baş qaldırdı. Sübhi sevincindən az qalırdı uçsun. Bütün dərini-sərinə unudub Hənanonun və Dəməşq döyüşlərində iştirak edirdi. Bu döyüşlərdə fransızlar ağır məğlubiyyətə uğramışdılar. Hamısı da Hənanonun və Bərəkətin sayəsində idi. Nəhayət, özünü fransızlara çox yaxşı tanıdan Bərəkət 1921-ci ildə son döyüşdə iştirak edir. Bu vaxt ən yaxın dostlarını itirir. Lakin, bir məsələ Sübhüyə hər şeyi unutturur:

"Biz Qazandıq! Ədalət qazandı"! Bəli, onlar qazanmışdılar. Onlar ədalətsizliyə Suriyada yer verməyəcəkdilər. .. deyərək düşünürdü xalq. Lakin, ədalətsizlikdən fransızlar dedilər:

"Bir şərtlə Suriya Respublikası olursunuz; Siz fransız müstəmləkəsi olacaqsınız!"

Sübhi və İbrahim dönüb qaldı. Gözləri ədalət görərkən bu sözü eşidən və bu sözü deyənə görə həmin gözlər hirsdən qızardı. Sübhi fransız döymək istədi, lakin, Hənanon onu saxladı. Sübhi qışqırırdı:

"Qüdrətli fransızsan, nədən, bilmirəm, biz 1 ilə qədər uzun olan vax-

tı nəyə görə və niyə itirdik? Bu qədər insanlar niyə qurban getdilər? Siz demək istəyirsiniz ki, müstəqil şəkildə müstəmləkə olun. Bu da təzə çıxdı?"

Mən neçə ildir Hələbdə yaşayıram, amma, bu qədər ədalətsizlik görməmişəm. Ədalət mənim üçün öndə olub. Siz məni hirsəndirə bilməzsiz! Biz də insanıq, ay "insan".

- Onu-bunu bilmirəm, bu təklifi ləğv etsən, qəbrini özün qaz, Bərəkətli! Eləcə də, sən, Hənanon. Əgər təklifimizi rədd etsəniz, ikinizi də bir-birinə qatarıq! Biz yoxuqsa, siz yoxsunuz, biz varıqsa, siz varsınız! İstəsək Suriyanı xəritədən silərik, Bərəkətlilər!

Fransız komandir gülə-gülə bu sözü deyərək otaqdan çıxdı:

- İndi özünüz düşünün, yoxsa, Süleyman şah türbəsinin yanında sizin də qəbriniz olacaq! Hah-hah-hah! Onu bilirəm ki, Suriyaya birgə Süleyman şah Türbəsinə də ələ keçirəcəyik. Bərəkətli, sən türk diplomatların oranı bizim əlimizdən ala bilməyəcək! Hah-hah-hah!

Sübhi içində ağır lənətlər yağdırdı onlara. "Belə komandirlərin ölümünü arzulamaq günah deyil, əksinə, onu öldürüb xalqı qurtarmaq savabdır" deyərək düşündü.

Elə də oldu. Bir neçə gün sonra fransız komandir döyüşdə öldürüldü. Suriyanın bəxtinə gün doğdu, lakin o, şükürlü imiş, onun yerinə daha əzəzil bir komandir gətirildilər. Lakin, o, əzəzilliyini hələ ki, heç kəsə sezdirmirdi. Çünki, onun planları var idi. Həmin planlar hamını usandıracadı və dövlət həmin siyasətlə saxlanılırdı.

Yeni fransız komandir Bərəkət və Hənanonla görüşdü.

-Salam, müsyö Fransua. Mən Hənanon üsyançılarından Sübhi bəy Bərəkət-əl Xalidi.

-Salam, müsyö Fransua. Mən də Hənanon üsyanının başçısı İbrahim Hənanon.

-Salamınızı aldım. Tanış olduğuma məmnun oldum. Misirdən Suriyaya yollanarkən sizin barənizdə çox şey eşitdim. Sübhi bəy ədalətsizlikdən əziyyət çəkib. Amma, bu vaxtlarda heç də narahat olmayın, Sübhi bəy. Sizə ədalət şərabını daddıracağım. Heç kəsdən görmədiyiniz, bilmədiyiniz ədalət sizin olacaq. Əslində, mən sizə bu qədər kömək etməməliyəm. Çünki, mən Misir fransızlarındanam. Babam türklərə qarşı döyüşüb və qəhrəmancasına həlak olub.

- Onu deyim ki, fransızlar bizi yerimizdən qovmaq istəyirdilər, biz onları yox.

Fransuanın rəngi qızardı. O, sözü dəyişdi: - İndi bunların önəmi yoxdur. Bura Misir deyil, Suriyadır. İndi sizə necə kömək edə bilərəm?

İbrahim bəy dedi: - Yəqin, siz də bizi müstəmləkə bilməzsiz.

-Mən bilmirəm. Amma, bu, yuxarımın əmridir. Narahat olmayın, Hənanon, sənəddə müstəmləkə olmayacaqsınız. Sənədlərsə əsasdır, önəmlidir. Biz sizə nəzarət edəcəyik.

-Bir də Süleyman şah Türbəsi məsələsi var. Hələbdə bildiyiniz kimi, Türkiyə ərazisi var. Ora Süleyman şah Türbəsidir. Ərtoğrul bəyin atası, Osmanlının uca kökü orada dəfn olunub. Sizdən əvvəlki komandir bizi çox pis təhdid edirdi.

-Həmin komandir ölməli adam idi, ancaq adamla pis danışırdı. Onun bir qəpiklik də dəyəri yox idi. O, təkcə, sizi təhdid etmədi. Məni də təhdid edirdi. İndi isə sevinə bilərsiniz, bağlanmış müqavilə nəticəsində Süleyman şah Türbəsinə dəymədik. Ora həmişəlik Türkiyə ərazisi olacaq.

-Allah sizdən razı olsun, müsyö. Bir də bizə yaxşı nəzarət etsəniz, hər şey yaxşı olacaq. -Sübhi çox sevindi.

-Hər şey yaxşı olacaq... -Fransua onları inandırmağı bacardı.

Səhəri günü Hələbin mərkəzində Sübhi bəy sevincək qışqırdı:

- Bütün Suriyanı salamlayıram! 29 iyun 1922-ci il tarixdən, yəni, bu gündən Suriya müstəqilləşir! Suriya Respublikası yaradılır! 1920-ci ildə biz ədalətsizliyin və xaosun baş qaldırdığı yerdə üsyan başlatdıq. Üsyan başçılıq edən yaxın dostum İbrahim Hənanon və mən idim. 1921-ci ildə artıq biz qazandıq! Bu gün isə qərara aldığımız ki, Suriya Respublikası yaradılsın! Mən Sübhi bəy Bərəkət-əl Xalidi, Suriya Respublikasının 1-ci Prezidenti olaraq Suriyaya ədalət bəxş edəcəyimə AND İÇİRƏM!

Hənanon qışqırdı:

-Sübhi Bərəkətə eşq olsun!

Meydandakı camaat qışqırdı:

-Sübhi Bərəkətə eşq olsun! Sübhi Bərəkətə eşq olsun! Eşq olsun!

Sübhi Bərəkət üçün bu xoşbəxt başlanğıc idi. Sübhi bəy artıq Ədaləti görmüşdü! Bununla da ürəyi sevinclərin ən böyüyü ilə dolmuşdu! Sübhi Bərəkət türk olaraq Suriyanın ilk prezidenti idi!

Çox keçmədi ki, fransız komandir məkrli planına başladı. Köməkçisi Pletona dedi ki, Hələbə getsin və orada terror aktı təşkil etsin.

Pleton o saat Hələbin mərkəzinə getdi və orada terror aktı təşkil etdi. Mərkəz bombalar ilə dağıdıldı. Günahsız insanlar həlak oldular, gülləbaran edildilər. Bunu eşitdikdə Sübhi bəy çox narahat oldu:

- Allah qəhr etsin! Yenə başladılar bunlar?

Hənanon dedi:

- Heç inana bilmirəm. Bunu kim edib? - sonra durub qışqırdı. - Pleton! Pleton! Hamısını Pleton edib.

Sübhi bəy dedi:

- Fransuanın sevmədiyi əsgəri Pleton özbaşınalıq edib, mənə, Fransuadan kömək istəməliyik.

-Bu saat Fransuaya xəbər edərəm.

Hənanon Fransuadan kömək istədi. Fransua isə başının qarışdığını, ona görə də kömək edə bilməyəcəyini dedi. Nəticədə, fransızlar heç bir kömək etmədi və millət qırıldı.

Ədalətsizliklə qarşılaşan Sübhi bəy ən böyük uğursuzluğuna uğradı və bundan sonra fransızlardan gözü su içmədi.

(Davamı var)